

YTTRANDE
2020-11-18

Justitiedepartementet
Herkulesgatan 17
111 52 Stockholm

Dnr Ju2020/02919/L6

Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten

SOU 2020:45

Riksförbundet VISIR – Vi Som Inte Röker tackar för inbjudan att avge synpunkter på utredningen - Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten (SOU 2020:45). Vi har valt att endast ha synpunkter på kapitel 12 Grundlagsskyddet på förpackningar, och där med inriktning på tobaksförpackningar.

Tobak och nikotinprodukter är inte vilka varor som helst.

Fortfarande så är tobaksrökning det som bidrar till de största dödstalen i Sverige. Cirka 12 000 människor dör varje år och över 100 000 insjuknar som resultat av sin tobaksrökning. Dödstalen till följd av Coronapandemin den 17 november under 2020 är 6 225 döda i Sverige. Så ännu är det farligare att röka än att drabbas av Covid-19.

Andra nikotinprodukter (snus, nikotinpåsar, e-cigarett, heat-not-burn) är inte lika dödliga som vanliga rökbara tobaksprodukter men även de orsakar sjukdomar eller förvärrar sjukdomsförlopp. Nikotin skapar ett starkt beroende i klass med narkotika. Nikotin förändrar också hjärnan och öppnar upp för annat beroende t.ex. alkoholberoende.

Tobaksindustrin påstår att anledningen till att vi har förhållandevis få rökare i Sverige är att många har slutat röka med hjälp av snus.

Resultaten från den senast släppta drogvaneundersökningen "Stockholmsenkäten 2020" visar att antalet elever som snusar har ökat rejält. I gymnasiets årskurs två snusar 25 % av pojkarna och 10 % av flickorna. Jämför man dessa siffror med den vuxna befolkningen* så är det 26 % män och 8 % kvinnor som snusar, också detta är en ökning. Flickor snusar alltså i högre utsträckning än vuxna kvinnor.

Ungdomar i årskurs två på gymnasiet använder inte snus för att sluta röka - de börjar med snus. Snus är en egen njutningsprodukt och inte ett avvänjningsmedel.

Cigarettpaket har en stor del av ytan täckt av kombinerade hälsovarningar, bild och text, 65 % av fram- och baksida och 50 % av sidoytorna. Övriga ytor disponerar tobaksbolagen. De har säkert anställt de bästa designerna för att göra sina ytor så attraktiva som möjligt – och lyckats. De har undvikit text utan satsat på färg och form, endast cigarettmärket är i text.

Snusförpackningar har lägre krav på hälsovarningar. Endast en varningstext ska återges på de två största ytorna, där texten ska täcka 30 % av ytan. Locket är fredat. Detta har gjort att snusdosor och nikotinpåsar har livsstilsinformation i form av vacker design och information om smaker på den mest synliga ytan. Vem vill inte smaka på en nyans av månstoft, norrsken, whisky eller gullviva... Dessutom har nikotinpåsarna intressanta namn som Cryo, Lyft, 24K, Nordic Spirit, namnen är ännu inte reglerade i lagstiftning.

Reklam för tobak är reglerad på så sätt att det bara är försäljningsstället som får göra reklam och denna ska inte vara påträngande, uppsökande eller uppmana till bruk. Då blir själva förpackningen en viktig reklambärare, dels vid försäljningen men också när den slängs på trottoaren där även barn uppmärksammar den. Särskilt när det gäller snus så lägger man dosan på bordet för allmän beskådan både i arbetsmanhang och på fritiden. Det finns hundratals olika cigarettpaket och ännu fler snusdosor med olika design för att passa just dig och den du vill vara.

Mediegrundlagskommittén fick redovisa hur krav på helt neutrala tobaksförpackningar skulle kunna utformas, vilket kommittén gjorde i SOU 2016:58. Kommitténs slutsats var att en bestämmelse bör avse tobaksprodukter och den ska inte kunna tillämpas i fråga om andra varuslag. Kommittén argumenterade för att ett smalt tillämpningsområde är viktigt, eftersom undantaget skulle behöva avse helt grundläggande delar av det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga skyddet. För att uppnå detta pekade kommittén på att en delegationsbestämmelse skulle kunna införas i 1 kap. 9 § TF, men ännu hellre som en egen paragraf i samma kapitel med följande lydelse: *Utan hinder av denna grundlag får det i lag meddelas förbud mot att på tobaksförpackningar ange annan information än om produkt typ och tillverkare samt mot att i övrigt utforma förpackningen på ett sätt som avviker från bestämmelser som har meddelats för att tobaksförpackningar ska ha en enhetlig utformning.*

Det är redan 25 länder i världen, varav nio i Europa, som infört neutrala paket.

Kan andra länder införa neutrala paket på dessa dödsbringande paket så borde Sverige också kunna göra det och anpassa tryckfrihetsförordningen därefter. Det står ju redan "Rökning dödar" på alla cigarettpaket men det verkar vara ett budskap som inte når fram till brukaren, utan det är designen som "äger".

Låt oss införa neutrala paket i Sverige istället för att invänta att EU ska bestämma över oss.

Agneta Alderstig, förbundsordförande
Riksförbundet VISIR
Hälsans Hus, Fjällgatan 23 B, 116 28 Stockholm
e-post: visir@telia.com
Tfn 08-591 282 11

Riksförbundet VISIRs styrelseledamot Niclas Malmberg har inte deltagit i diskussioner eller var närvarande på styrelsemötet 2020-10-28 när remissen behandlades.

*<https://www.can.se/publikationer/tobaksvanor-i-sverige-2003-2019>